

АНАЛІЗ РОЗВИТКУ МУЛЬТИМОДАЛЬНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ В УКРАЇНІ

В даній статті досліджується стан мультимодальних перевезень в Україні та наводяться проблеми та перспективи їх розвитку.

В данной статье исследуется состояние мультимодальных перевозок в Украине и наводятся проблемы и перспективы их развития.

This article examines the state of multimodal transport in Ukraine and gives the problems and prospects of their development.

Постановка проблеми. Транспортний сектор економіки України у цілому задовольняє лише базові потреби економіки та населення у перевезеннях. Рівень безпеки, показники якості та ефективності перевезень пасажирів та вантажів, енергоефективності, техногенного навантаження на довкілля не відповідають сучасним вимогам. Очікується, що у 2020 році обсяги перевезення вантажів збільшаться порівняно з 2008 роком на 43,1 % і складуть 2535 млн. тонн, переробка вантажів у державних морських торговельних портах - на 43,2 % або 233,4 млн. тонн, обсяги пасажирських перевезень - на 30,4 % до 10867,3 млн. пасажирів. [1]

Перехід на інвестиційно-інноваційний етап розвитку економіки, вступ до Світової організації торгівлі (СОТ), набуття асоційованого членства у Європейському Союзі вимагає розвитку транспорту на якісно новій основі.

Постановка завдання. Нині Україна демонструє перші ознаки виходу із кризового стану основних галузей реального сектору економіки, що дає підстави сподіватися на подальші позитивні результати розвитку економіки в цілому та, зокрема, її дорожньо-транспортної інфраструктури. Завдання прискорення економічного розвитку України можна виконати лише шляхом ефективного використання транспортної інфраструктури та її динамічного розвитку, особливо в умовах реалізації потенціалу членства нашої країни в СОТ, прийняття Урядом України фінансових зобов'язань перед Міжнародним валютним фондом, Світовим банком, Європейським банком реконструкції та розвитку, і підготовки Угоди про вільну торгівлю з Європейською асоціацією вільної торгівлі (ЄАВТ).

У зв'язку з цим останнім часом широке розповсюдження отримали транспортні технології, що поєднують у собі декілька видів транспорту. На ринку транспортних послуг отримали розвиток такі технології доставки вантажів як контрейлерна, інтермодальна, мультимодальна та бімодальна.

На конференції UNCTAD (United Nation Conference on Trade and Development) з мультимодальних перевезень 1996 р. були вироблені поняття для кожного з видів перевезень різними видами транспорту.

Мультимодальні перевезення – це перевезення, в яких перевізник, що організовує все перевезення вантажу (від дверей до дверей), приймає на себе відповідальність за все перевезення в цілому. В цьому випадку він може видавати відправникові документ на мультимодальне перевезення, який

покриває весь шлях проходження вантажу. Ключовою ознакою мультимодального перевезення є транспортування товару двома або більше видами транспорту за одним контрактом, з одним документом, і однією стороною, відповідальною за все перевезення. Однак, якщо перевезення при залученні двох або більше видів транспорту здійснюється не на основі єдиного договору, то таке перевезення не є мультимодальним [2].

Принцип мультимодального перевезення полягає в тому, що послуги, які охоплюють декілька «ланок» постачання «від дверей до дверей», надаються однією стороною, і, звичайно ж, стають менш витратними та більш ефективними, аніж, коли той самий пакет послуг розподіляється між декількома сторонами-виконавцями, кожна з яких намагається максимізувати свій прибуток на своїй окремій ділянці транспортного ланцюга.[3]

Здійснення перевезення на мультимодальній основі обумовлює використання більш ніж одного виду транспорту. Існує десять основних різновидів мультимодальних перевезень [4]:

- 1) залізниця – автотранспорт;
- 2) залізниця – водний транспорт;
- 3) залізниця – авіатранспорт;
- 4) залізниця – трубопровід;
- 5) автотранспорт – авіатранспорт;
- 6) автотранспорт – водний транспорт;
- 7) автотранспорт – трубопровід;
- 8) водний транспорт – трубопровід;
- 9) водний транспорт – авіатранспорт;
- 10) авіатранспорт – трубопровід.

В Україні найбільше активно використовуються мультимодальні перевезення вантажів з використанням автомобільного, залізничного та морського видів транспорту. Набуває поступового поширення практика залучення до зазначених вантажних перевезень повітряного флоту.

На рис. 1 показані відмінності між мультимодальними та унімодальними транспортними операціями і види документації, що застосовується.

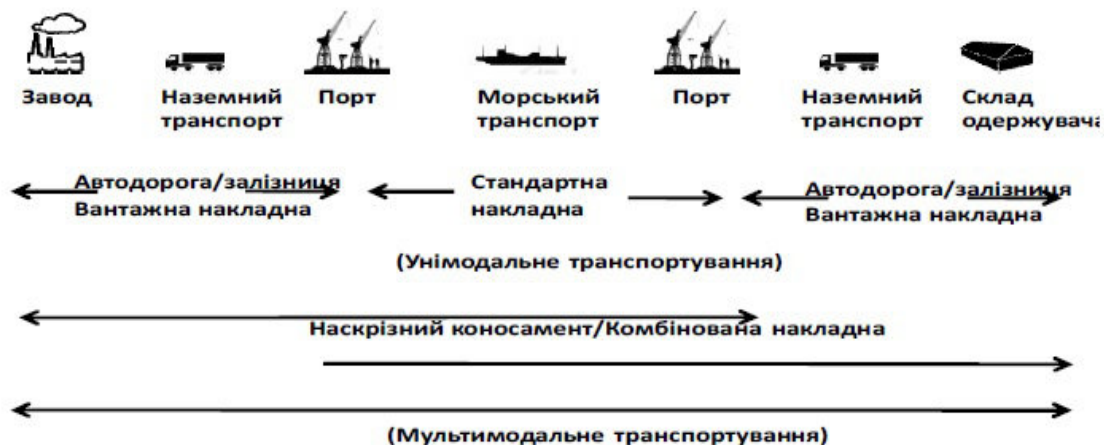

Рис. 1. Відмінності між мультимодальним та унімодальним транспортуванням

Основна частина. Праналізуємо структуру діяльності основних транспортно-експедиторських компаній України. Такі компанії як Комора-С, ARITransExpedition, Лоджістік Технолоджіс, Орбіта Транс Шіпінг, Рабен Україна, Фаворит Плюс є потужними експедиторами, що мають представництва як в Україні, так і за її межами. В таблиці 1 приведено структуру послуг цих компаній.

Таблиця 1

Основні транспортно-експедиторські компанії України

Назва компанії	Експедитор	Перевізник	Організація перевезень				
			Авто	Залізниця	Морські	Авіа	Мульти-модальні
ARITransExpedition	+		+	+			+
Комора-С	+	+	+		+	+	+
Лоджістік Технолоджіс	+			+	+		+
Орбіта Транс Шіпінг	+	+	+	+	+		+
Рабен Україна	+		+		+	+	
Фаворит Плюс	+	+	+		+	+	+

Як видно з таблиці 1, лише компанії: Лоджістік Технолоджіс, Орбіта Транс Шіпінг, Комора-С, ARITransExpedition та Фаворит Плюс надають послуги з мультимодальних перевезень. Варто зазначити, що жодна із зазначених компаній при здійсненні таких перевезень не може використовувати всі види транспорту, що може бути перешкодою для доставки вантажу отримувачу вчасно.

Становище ринку мультимодальних перевезень в Україні за 2009-2010 роки найкраще можна дослідити через динаміку розвитку перевезень поромами, контрейлерними потягами та контейнерами, адже саме через ці види транспортування відбувається більшість мультимодальних перевезень вантажів. У 2010 році за допомогою цих видів транспортування було експортовано продукції на 2660,2 млн. дол. США, що на 27,42% або 572,5 млн. дол. США більше, ніж за 2009 рік (рис.2). В той же час, за 2010 рік, вище зазначеними видами перевезення було імпортовано продукції на 6299,4 млн. дол. США, що на 45,71% або 1976,2 млн. дол. США більше, ніж у 2009 році (рис. 3).

Рис. 2. Обсяги українського експорту за різними видами транспортування в 2009-2010 роках, млн. дол. США

Рис. 3. Обсяги українського імпорту за різними видами транспортування в 2009-2010 роках, млн. дол. США

З іншого боку, варто зазначити, що такі перевезення у загальній структурі імпорту та експорту складають лише 5,17% та 10,37% від загального обсягу перевезень всіма видами транспорту, що приблизно дорівнює аналогічним показникам 2009 року (5,26% та 9,52%) [5]. Ці дані є досить низькими у порівнянні з країнами ЄС, проте вони відображають специфічну ситуацію в Україні. Нажаль, в сучасних ринкових умовах мультимодальний транспорт є дорожчим за унімодальний, що обумовлює менший попит на такі перевезення.

Мультимодальні перевезення в Україні не набули необхідного розвитку через низку причин [6]:

- недосконалість нормативно-правового врегулювання питань мультимодальних перевезень, невизначеність стратегічних засад їх розвитку;
- високі ризики мультимодальних операторів при організації мультимодальних перевезень на значні відстані за участю двох і більше видів транспорту;
- відсутність в Україні розвинутої мережі транспортно-логістичних центрів, а також інституту мультимодальних (логістичних) операторів;

- недостатність високопрофесійних і досвідчених спеціалістів з питань мультимодальних перевезень;
- відсутність представницької мережі національних експедиторських компаній за кордоном, яка б забезпечувала високий ступінь узгодженості дій усіх учасників транспортування вантажу та захисту інтересів держави за межами України.

Висновки. Система мультимодальних перевезень є більш складним варіантом з точки зору комерційно-правових, фінансово-економічних, організаційних і технічних питань транспортної інфраструктури. Але в той же час мультимодальні перевезення вантажів мають ряд переваг, які вигідно відрізняють їх від інших видів перевезень; серед них раціональне використання транспортних потужностей компанії, економічне витрачання енергії, скорочення часу необхідного на транспортування вантажу, підвищення надійності і безпеки.

Для вирішення проблем, що стримують розвиток мультимодальних перевезень необхідно:

- створити правове підґрунтя для розвитку змішаних (комбінованих) перевезень та їх інтеграції з європейською мультимодальною мережею (TEN-T);
- підвищувати конкурентоспроможність українських портів з метою залучення додаткових обсягів вантажів;
- підготувати необхідну технічну, організаційну, технологічну та правову базу для спрощення митних процедур;
- здійснювати підготовку високопрофесійних фахівців в Україні у сфері організації змішаних (комбінованих) та мультимодальних перевезень.

Література

1. Транспортна стратегія України на період до 2020 року//Кабінет Міністрів України. – 2009. – 32с.
2. Савченко Л.В. Взаємодія видів транспорту: Навчальний посібник / СавченкоЛ.В., Соловйова О.О. – К.: НТУ, 2010. – 96 с.
3. Підтримка інтеграції України до Транс-Європейської транспортної мережі ТЄМ-Т. РК 7. Міжгалузеві питання – Мультимодальний транспорт. Заключний звіт 7.1. Грудень 2010// Міністерство транспорту та зв'язку України. – 2010. – 56 с.
4. Дегтяренко В.Н. Организация перевозок грузов /Дегтяренко В.Н., ЗиминВ.В., Костенко А.И. – М.: Приор, 1997. – 20 с.
5. Стан і розвиток зв'язку в Україні за 2010 рік. Статистичний бюлетень// Державний комітет статистики України. – 2011. – 34с.
6. Собкевич О., Ємельянова О. Щодо шляхів розвитку мультимодальних (комбінованих) перевезень в Україні. Аналітична записка//Інститут стратегічних досліджень. – 2011. – 6 с.